

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA NACIJA

Ideja in realizacija (1952–1958)

TOMAŽ IVEŠIČ

Založba Univerze v Novi Gorici
2016

U|G

Ustanova Igor Grdina

Jugoslovanska socialistična nacija

Ideja in realizacija (1952–1958)

TOMAŽ IVEŠIČ

Založba Univerze v Novi Gorici

2016

Naslov dela: Jugoslovanska socialistična nacija: ideja in realizacija (1952–1958)
Avtor: Tomaž Ivešič
Recenzenta: dr. Magdalena Najbar-Agičić
dr. Željko Oset
Lektoriral: dr. Aleš Maver
Oblikovanje ovoja
in postavitev: A-media d.o.o.
Založnik: Založba Univerze v Novi Gorici, Vipavska 13, Rožna Dolina, Nova Gorica
Tisk: A-media d.o.o.
Naklada: 200
Leto izida: 2016
ISBN 978-961-6311-96-0

Knjiga je bila objavljena s podporo Ustanove Igor Grdina, ustanove za podpiranje knjižnih izdaj na področju slovenistike in slovenske literarne in glasbene zgodovine.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

323.1(497.1)“1952/1958“
94(497.1)“1952/1958“

IVEŠIČ, Tomaž

Jugoslovanska socialistična nacija : ideja in realizacija (1952–1958) / Tomaž Ivešič. -
Nova Gorica : Založba Univerze, 2016

ISBN 978-961-6311-96-0

287044352

Copyright © 2016 Založba Univerze v Novi Gorici. Vse pravice pridržane. Razmnoževanje in fotokopiranje dela v celoti ali po delih brez predhodnega dovoljenja Založbe Univerze v Novi Gorici je prepovedano.

Založba Univerze v Novi Gorici

Ustanova Igor Grdina

Kazalo

Kratice	5
Zahvala	7
1. Uvod	9
2. Marksizem in nacionalno vprašanje.....	13
3. Jugoslovanstvo in reševanje nacionalnega vprašanja od srede 19. stoletja dalje	17
4. Jugoslovanstvo ter bratstvo in enotnost v prvih letih po vojni	27
5. Sumljivi marksisti in prve težave	39
6. Navidezna resničnost in prelomni leti 1952/1953	45
7. Enotni pravopis	95
8. Zdaj gre zares – nastanek Ideološke komisije CK ZKJ	114
9. Kardeljeva definicija jugoslovanstva	132
10. Resne težave	145
11. Namesto zaključka	161
Povzetek/Summary	164
Viri in literatura	172
Indeks	183

Kratice

AFŽ – Antifašistična fronta žena
AVNOJ – Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije
BIH – Bosna in Hercegovina
CK – Centralni komite
FLRJ – Federativna ljudska republika Jugoslavija
IB – Informacijski biro komunističnih partij (Kominform)
IK – Izvršni komite
JLA – Jugoslovanska ljudska armada
JSDS – Jugoslovanska socialdemokratska stranka
KPB – Komunistična partija Bolgarije
KPJ – Komunistična partija Jugoslavije
KPS – Komunistična partija Slovenije
LR – Ljudska republika
LR BIH – Ljudska republika Bosna in Hercegovina
LRH – Ljudska republika Hrvaška
LRM – Ljudska republika Makedonija
LRS – Ljudska republika Slovenija
NDH – Neodvisna država Hrvaška
NFJ – Narodna fronta Jugoslavije
NOB – Narodnoosbobodilni boj
SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija
SZ – Sovjetska zveza
SZDL – Socialistična zveza delovnega ljudstva
SZDLJ – Socialistična zveza delovnega ljudstva Jugoslavije
UDB – Udeljenje za državno bezbednost
ZK BIH – Zveza komunistov Bosne in Hercegovine
ZKJ – Zveza komunistov Jugoslavije
ZKS – Zveza komunistov Slovenije
ZSSR – Zveza sovjetskih socialističnih republik

Zahvala

Na tej dolgi poti, od osnutka raziskovalne ideje pa do izdaje monografije, sem bil deležen neizmerne in nesebične pomoči kolegov in institucij, ki bi se jim na tem mestu rad zahvalil. Če začnem kronološko povsem na začetku, bi se rad zahvalil mojima mentorjema na magistrskem študiju v Ljubljani Mitji Ferencu in Jerci Vodušek Starič za njune začetne komentarje in pripombe. Hvala tudi mentorjema iz Budimpešte, kjer sem preživel akademsko leto 2015/2016 na Central European University, Balázsu Trencsényiu in Vladimirju Petroviću, za njun čas in diskusije na omenjeno temo. Posebna zahvala gre recenzentoma za zelo korektno opravljeno delo in konkretne komentarje, ki so dodobra dopolnili in nadgradili besedilo. Kot je že skoraj stalnica, se moram povsem ponižno in iskreno (zopet) zahvaliti prijatelju in kolegu Alešu Mavru za lektorski pregled ter vsebinske komentarje. Tukaj je še kopica kolegov ter sošolcev (iz Ljubljane in Budimpešte), ki so mi z neformalnimi pogovori dajali nasvete ali zgolj prisluhnili mojim (raziskovalnim) dilemam; nekateri so mi s skeniranjem in kopiranjem priskrbeli tudi potrebno literaturo. Vsem sem hvaležen za njihov čas.

Posebna zahvala gre nato institucijam, ki so mi odprle svoja vrata in s svojim kolektivom pomagale pri raziskovanju: to so Arhiv Jugoslavije v Beogradu, Arhiv Republike Slovenije, NUK (predvsem časopisna čitalnica), Knjižnica oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, CEU Library v Budimpešti ter Knjižnica Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani, kjer je bil Igor Zemljič vedno v »stalni pripravljenost« za pomoč pri naboru literature, čeprav za to ne dobi dodatka.

Posebna zahvala tudi Ustanovi Igor Grdina ter Kozmi Ahačiču kot predsedniku upravnega odbora omenjene ustanove za izbor mojega rokopisa na javnem razpisu za financiranje izdaje znanstvene monografije iz slovenske zgodovine ter seveda za bdenje nad realizacijo tega projekta. Hvala tudi Založbi Univerze v Novi Gorici za vloženi trud in pripravo rokopisa za izdajo. Za uporabo slikovnega gradiva se zahvaljujem Aleksi Đilasu in Arhivu Republike Slovenije.

Nič pa seveda ne bi bilo mogoče brez materialne in moralne podpore domačih, za kar sem še posebej hvaležen, predvsem za finančno pomoč, ko sem raziskoval v Beogradu. Brez tega monografije kot take zagotovo sploh ne bi bilo. Posebna zahvala velja tudi Klavdiji, za njeno potrpežljivost in razumevanje, ko sem prosti čas pogostokrat namenjal tipkanju in ne njej.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Arhiv Jugoslavije

- fond 507 Savez komunista Jugoslavije, A-CK SKJ Ideološka komisija
- fond 507 Savez Komunističke partije Jugoslavije, CK SKJ

Arhiv Republike Slovenije

- AS 1115, Skupščina Jugoslavije
- AS 1521, fond Edvarda Kardelja (osebna zbirka)
- AS 1551, škatla 100, Zbirka kopij, Arhiv Jugoslavije Beograd
- AS 1589/ III, CK ZKS
- AS 1589/ IK, CK ZKS

Zgodovinski arhiv na Ptuju

- SI ZAP 6, Zbirka Muzejskega društva 1605–1961.

TISKANI VIRI

- Komunistička partija Jugoslavije, Sednice Centralnog komiteta KPJ: (1948–1952), ur. Branko Petranović [et al.], Komunist, Beograd 1985.
- Osnivački kongres KP Srbije (8.–12. maj 1945), Institut za istoriju radničkog pokreta Srbije, Beograd 1972.
- Peti kongres Komunističke partije Jugoslavije, Cankarjeva založba, Ljubljana 1948.

- Popis prebivalstva in stanovanj v letu 1971: Prebivalstvo: Vitalna, etnična in migracijska obeležja, rezultati po republikah in pokrajinah, I. knjiga, Zvezni zavod za statistiko, Beograd 1974.
- Popis stanovništva 1953, knjiga 1, vitalna i etnička obeležja, kvorni rezultati za FNRJ i narodne republike, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1959.
- Popis stanovništva 1953, knjiga VIII, Narodnost i maternji jezik, podaci za srezove prema upravnoj podeli u 1953 godini, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1959.
- Šesti kongres Komunističke partije Jugoslavije (Savez komunista Jugoslavije): 2-7 novembra 1952 (stenografske beleške), Kultura, Beograd 1952.
- Ustava Federativne ljudske republike Jugoslavije, Državna tiskarna, Beograd 1946.
- VII. kongres Saveza komunista Jugoslavije: Ljubljana 22–26 aprila 1958 (stenografske beleške), Kultura, Beograd 1958.

REVIJE IN ČASOPISI

- Borba, Zagreb (latinična izdaja), 1952–1958.
- Jezik: časopis za kulturo hrvatskog književnog jezika, Zagreb, 1953–1958.
- Jež, Beograd, 1953.
- Komunist, Beograd, 1949.
- Naša sodobnost, Ljubljana, 1953–1954.
- Naša stvarnost: časopis za društvena pitanja, Beograd, 1954, 1958.
- Nova Misao, Beograd, 1953.
- Uradni list Demokratske federativne Jugoslavije, Beograd, 1945.
- Uradni list FLRJ, Beograd, 1951.

LITERATURA

- ABRAM Marco, »Building the Capital City of the peoples of Yugoslavia: Representations of Socialist Yugoslavism in Belgrade's Public Space 1944–1961«, v: Croatian Political Science Review, leto 2014, letnik 51, št. 5, str. 36–57.
- AKTURK, Sener, Regimes of Ethnicity and Nationhood in Germany, Russia, and Turkey, Cambridge University Press, New York 2012.
- ANDERSON Benedict, Zamišljene skupnosti: O izvoru in širjenju nacionalizma, Studia Humanitatis, Ljubljana 2007.
- AXBOE Nielsen Christian, Making Yugoslavs: identity in King Aleksandar's Yugoslavia, University of Toronto Press, Toronto 2014.
- BAKARIĆ Vladimir, Društvene klase, nacije i socijalizam, Školska knjiga, Zagreb 1976.
- BAKIĆ Jovo, »Jugoslovenstvo Josipa Broza Tita: kontinuitet ili diskontinuitet?«, v: Tito - viđenja i tumačenja : zbornik radova, ur. Olga Manojlović Pintar, Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd 2011, str. 43–56.
- BANAC Ivo, »Political Change and National Diversity«, v: Daedalus, leto 1990, letnik 119, št. 1, str. 141–159.
- BANAC Ivo, Hrvatsko jezično pitanje, Mladost, Zagreb 1991.
- BANAC Ivo, Sa Staljinom protiv Tita: Informbirojevski rascjepi u jugoslovenskom komunističkom pokretu, Globus, Zagreb 1990.
- BANAC Ivo, The national question in Yugoslavia : origins, history, politics, Cornell University Press, Ithaca 1984.
- BARAC Antun, Jugoslavenska književnost, Matica hrvatska, Zagreb 1954.
- BARUCH WACHTEL Andrew, Making a Nation, Breaking a Nation: Literature and Cultural Politics in Yugoslavia, Stanford University Press, Stanford 1998.
- BAŠ Angelos, »Tretje posvetovanje jugoslovanskih etnologov v Čačku«, v: Slovenski etnograf, leto 1961, letnik XIV, str. 197–199.

- BAŠIĆ Nataša, »Ljudevit Jonke i jugoslavenski jezični unitarizam«, v: Jezik: časopis za kulturo hrvatskog književnog jezika, leto 2007, letnik 54, št. 5, str. 161–173.
- BOUGARELl Xavier, »Bosnian Muslims and the Yugoslav Idea«, v: Yugoslavism: Histories of a failed Idea 1918–1992, ur. Dejan Djokić, Hurst & co., London 2003, str. 100–114.
- BROZ TITO Josip, Govori i članci, knjiga I, Naprijed, Zagreb 1959.
- BROZ TITO Josip, Sabrana djela, Tom 29, Izdavački centar Komunist, Beograd 1989.
- BRUNNBAUER Ulf, »Eine Nation ohne Geschichte oder sechs Nationen mit Geschichte? Jugoslawische Historiker über die jugoslawische(n) Nationsbildung(en)«, v: Die historische Nationalismusforschung im geteilten Europa, ur. Pavel Kolař in Milos Rezník, SH-Verlag, Köln 2012, str. 169–188.
- BULIĆ Ivan, »Politika Hrvatsko-srpske koalicije uoči Prvoga svjetskog rata 1907.–1913.«, v: Časopis za suvremeno povijest, leto 2012, št. 2, str. 415–452.
- CANKAR Ivan, Očišćenje in pomlajenje, DZS, Ljubljana 1976.
- CAROL Lilly S., Power and persuasion: ideology and rhetoric in communist Yugoslavia 1944–1953, Westview Press, Boulder 2001.
- CEMOVIĆ Momčilo, Đilasovi odgovori, Svetlostkomerc, Beograd 1997.
- ČOLAKOVIĆ Rodoljub, Boj komunistične partije Jugoslavije za rešitev nacionalnega vprašanja, Cankarjeva založba, Ljubljana 1959.
- ČOSIĆ Dobrica, Piščevi zapisi (1951–1968), Filip Višnjić, Beograd 2001.
- DEDIJER Stevan, Špijun kojeg smo voljeli: Autobiografija, V. B. Z., Zagreb 2011.
- DIMITRIJEVIĆ Bojan B., »Armija i jugoslovenski identitet 1945–1992. godine«, v: Vojno delo, leto 2001, letnik 53, št. 2, str. 141–154.
- DOLENC Ervin, Med kulturo in politiko: kulturnopolitična razhajanja v Sloveniji med svetovnimi vojnami, INZ, Ljubljana 2010.

- DRAPAC Vesna, *Constructing Yugoslavia: A Transnational History*, Palgrave Macmillian, New York 2010.
- DUGANDŽIJA Nikola, *Jugoslavenstvo*, Mladost, Beograd 1985.
- ĐAKOVIĆ Branko, »Vprašalnice Etnološkega atlasa in Slovenci«, v: *Etnolog: glasnik Slovenskega etnografskega muzeja*, leto 2003, letnik 12, str. 503–526.
- ĐILAS Aleksa, *Osporavana zemlja: Jugoslovenstvo i revolucija*, Književne novine, Beograd 1990.
- ĐILAS Milovan, *Članki: 1941–1946*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1948.
- ĐILAS Milovan, *Novi razred: Analiza komunističnega sistema*, Inštitut Nove revije, zavod za humanistiko, Ljubljana 2014.
- ĐILAS Milovan, *Vlast i pobuna*, Književne novine, Beograd 1991.
- ĐORGOVIĆ Momčilo, *Đilas, Akvarijus*, Beograd 1989.
- ĐURIĆ MIŠINA Veljko, *German Đorić: Patrijarh u obezboženom vremenu, Manastir Svetog prvomučenika i arhiđakona Stefana - Slanci kod Beograda*, Beograd, 2012.
- ERDEI Ildiko, »'The Happy Child' As an icon of Socialist Yugoslavia«, v: *Ideologies and National Identities: The Case of Twentieth-century Southeastern Europe*, ur. John Lampe in Mark Mazower, Central European University Press, Budapest/New York 2004, str. 154–179.
- GABRIČ Aleš, »Leto 1945 in slovenska kultura«, v: *Slovenija v letu 1945: Zbornik referatov*, ur. Aleš Gabrič, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Ljubljana 1995, str. 155–170.
- GABRIČ Aleš, *Sledi šolskega razvoja na Slovenskem*, Pedagoški inštitut, Ljubljana 2009.
- GABRIČ Aleš, *Socialistična kulturna revolucija: slovenska kulturna politika 1953–1962*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1995.
- GEARHART Jessica, »Jugoslovska kuhinja: med recepti in resničnostjo«, v: *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, leto 2006, št. 224, str. 71–81.

- GIBIANSKII Leonid, »The Soviet Bloc and the Initial Stage of the Cold War: Archival Documents on Stalin's Meetings with Communist Leaders of Yugoslavia and Bulgaria, 1946-1948«, v: Cold War International History Project Bulletin, Marec 1998, št. 10, str. 112–134.
- GOODMAN Richard Douglas, The real truth about communist Yugoslavia: as recognized by Janez Stanovnich in the presence of three Americans: James Edwin Beveridge, Joseph Martin Proctor, Richard Douglas Goodman, Erie, Pa, sine nomine 1953.
- GRAFENAUER Bogo, »I. kongres zgodovinarjev FLR Jugoslavije«, v: Zgodovinski časopis, leto 1954, št. 1, str. 198–205.
- GRAFENAUER Bogo, »Ob pisanju o slovenskem zgodovinopisju«, v: Zgodovinski časopis, leto 1993, letnik 47, št. 1, 117–129.
- GRANDITS Hannes in BRUNNBAUER Ulf, »The Ambiguous Nation: Socialist and Post-Socialist Nation-Building in Southeastern Europe in Perspective«, v: The Ambiguous Nation: Case Studies from Southeastern Europe in the 20th Century, ur. Hannes Grandits in Ulf Brunnbauer, Oldenbourg, München 2013, str. 9–41.
- GRANDITS Hannes, »Dynamics of Socialist Nation-Building: The Short Lived Programme of promoting a Yugoslav National Identity and Some Comparative Perspectives«, v: Dve domovini: razprave o izseljenstvu = Two homelands: migration studies, leto 2008, št. 27, str. 15–28.
- GRDINA Igor, Non finito, samozaložba, Šentjur 2004.
- GRIGOROV Dimitar, »Druže Tito mi ti se kunemo: Ritual and Political Power in Yugoslavia: Tito`s Birthday Celebrations (1945–1987)«, v: Religion, Ritual and Mythology: Aspects of Identity Formation in Europe (Thematic Work Group 3), ur. Joaquim Carvalho, Pisa University Press, Pisa 2006, str. 275–292.
- HAUG Hilde Katrine, Creating a Socialist Yugoslavia: Tito, Communist Leadership and the National Question, I. B. Tauris, London/New York 2012.
- IĆEVIĆ Dušan, Jugoslovenstvo i jugoslovenska nacija, Naučna knjiga, Beograd, 1989.

- IVELJIĆ Iskra, Banska Hrvatska i Vojna krajina od prosvijećenog apsolutizma do 1848. godine, Leykam International, Zagreb 2010.
- IVEŠIĆ Tomaž, »Padec Milovana Đilasa«, v: Milovan Đilas, Anatomija neke morale in 19 znamenitih člankov (oktober 1953–januar 1954), ur. Tomaž Ivešić, Inštitut Karantanija, Ljubljana 2015, str. 183–185.
- IVEŠIĆ Tomaž, »Seks kongres Komunistične partije Jugoslavije novembra 1952«, v: Študentski zgodovinski časopis, leto 2013, letnik. 12, št. 1, str. 7–12.
- IVEŠIĆ Tomaž, »Volitve v mariborsko-celjskem volilnem okraju za Narodno skupščino 8. februarja 1925: programi, agitacija in propaganda, izid volitev in potrditev mandatov«, v: Časopis za zgodovino in narodopisje, leto 2012, št. 1, str. 5–30.
- JANJIĆ Dušan, Ideologija, politika i nacije: kriza nacionalnog identiteta i etnički sukobi, Libri, Zagreb 2009.
- JENNE Erin K. in BIEBER Florian, »Situational Nationalism: Nation-building in the Balkans, Subversive Institutions and the Montenegrin Paradox«, v: Ethnopolitics, leto 2014, letnik 13, št. 5, str. 431–460.
- JOVIĆ Dejan, »Reassessing Socialist Yugoslavia, 1945–90: The Case of Croatia«, v: New Perspectives on Yugoslavia: Key issues and Controversies, ur. Dejan Djokić in James Ker-Lindsay, Routledge, London/New York 2011, str. 117–142.
- JOVIĆ Dejan, »Yugoslavism and Yugoslav communism: From Tito to Kardelj«, v: Yugoslavism: Histories of a failed Idea 1918–1992, ur. Dejan Djokić, Hurst & co., London 2003, str. 157–181.
- KARDELJ Edvard, Razvoj slovenskega narodnega vprašanja (druga, pregledana in dopolnjena izdaja), DZS, Ljubljana 1957.
- KOLIŠEVSKI Lazar, Makedonsko narodno vprašanje, Komunist, Ljubljana 1981.
- KOPAČ Janez, »Kraji in občine kot upravnoteritorialne enote 1945–1955«, v: Arhivi, leto 2005, letnik 28, št. 2, str. 205–212.
- KOPEČEK Michal, »Historical Studies of Nation-Building the Concept of Socialist Patriotism«, v: Die historische Nationalismusforschung im geteilten Europa, ur. Pavel Kolař in Milos Rezník, SH-Verlag, Köln 2012, str. 121–136.

- KULIĆ Vladimir, »National, supranational, international: New Belgrade and the symbolic construction of a socialist capital«, v: Nationalities Papers, leto 2013, letnik 41, št. 1, str. 35–63.
- LAMPE John R., Yugoslavia as History: Twice There Was A Country, Cambridge University Press, Cambridge 1996.
- LAZOVIĆ Goran, Đilas o sebi, drugi o Đilasu: možda roman, Svedočenja, Beograd 1989.
- LENIN V. I., O nacionalnem vprašanju, Cankarjeva založba, Ljubljana 1951.
- LUČIĆ Iva, »Making the 'Nation' Visible: Socialist Census Policy in Bosnia in the Early 1970s, v: The Ambiguous Nation: Case Studies from Southeastern Europe in the 20th Century, ur. Ulf Brunnbauer in Hannes Grandits, Oldenbourg, München 2013, str. 423–448.
- MANDELIC Damjan, Na mejah nacije: Teorije in prakse nacionalizma, Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana 2011.
- MARKOVIĆ Predrag J., »Odnos partije i Tita prema jugoslovenskom i nacionalnom identitetu«, v: Identitet: Srbi i/ili Jugosloveni, ur. Laslo Sekelj, Institut za evropske studije, Beograd 2001, str. 13–62.
- MATVEJEVIĆ Predrag, Jugoslavenstvo danas, Globus, Zagreb 1983.
- MEVIUS Martin, Agents of Moscow: The Hungarian Communist Party and the Origins of Socialist Patriotism 1941–1953, Oxford University Press, Oxford/ New York 2005.
- MILLER Nick, The Nonconformists: Culture, Politics, and Nationalism in a Serbian Intellectual Circle, 1944-1991, CEU Press, Budapest/New York 2007.
- MILOSAVLJEVIĆ Olivera, »Titov Jugosloven – nacionalni ili državni identitet?«, v: Dijalog povjesničara – istoričara VII, ed. Hans-Georg Fleck in Igor Gracovac, Friedrich Neumann Stiftung, Zagreb 2003, str. 235–253.
- MUJADŽEVIĆ Dino, Bakarić: politička biografija, Plejada, Zagreb 2011.
- NAJBAR-AGIČIĆ Magdalena, Kultura, znanost, ideologija: Prilozi istraživanju politika komunističkih vlasti u Hrvatskoj od 1945. do 1960. na polju kulture i znanosti, Matica hrvatska, Zagreb 2013.

- NAJBAR-AGIČIĆ Magdalena, U skladu s marksizmom ili činjenicama? : Hrvatska historiografija 1945–1960, Ibis grafika, Zagreb 2013.
- OSET Željko, Zgodovina Slovenske akademije znanosti in umetnosti : prizadevanja za ustanovitev Akademije, ustanovitev in njena prva leta, SAZU, Ljubljana 2014.
- OSTOVIĆ Pavle D., The Truth About Yugoslavia, Roy Publishers, New York 1952.
- PAVLOVIĆ Milivoje, Knjiga o himni: jugoslovenski narodi u himni i himna među narodima, Nova knjiga, Beograd 1984.
- PEARSON Sevan, »The »national key« in Bosnia and Herzegovina: a historical perssperspective, v: Nationalities Papers, leto 2015, letnik 43, št. 2, str. 213–232.
- PEKOVIĆ Ratko, Ni rat ni mir: Panorama književnih polemika 1945–1965, Filip Višnjić, Beograd 1986.
- PEROVIĆ Latinka, Od centralizma do federalizma: KPJ u nacionalnom pitanju, Globus, Zagreb 1984.
- PEROVŠEK France, Moja resnica, Društvo piscev zgodovine NOB Slovenije, Ljubljana 1995.
- PEROVŠEK Jurij, Samoodločba in federacija: slovenski komunisti in nacionalno vprašanje 1920–1941, Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana 2012.
- TROCH Pieter, Nationalism and Yugoslavia: Education, Yugoslavism and the Balkans Before World War II, I. B. Tauris, London/New York 2015.
- PIRJEVEC Jože, Tito in tovariši, Mladinska knjiga, Ljubljana 2011.
- PLETERSKI Janko, Narodi, Jugoslavija, revolucija, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1986.
- POCOCK J. G. A., »The Concept of a Language and the Métier d'historien: Some Considerations on Practice«, v: The Languages of Political Theory in Early-Modern Europe, Ideas in Context, ur. Anthony Pagden, Cambridge University Press, Cambridge 1987, str. 19–38.
- POULTON Hugh, »Macedonians and Albanians as Yugoslavs«, v: Yugoslavism: Histories of a failed Idea 1918–1992, ur. Dejan Djokić, Hurst & co., London 2003, str. 115–135.

- PRINČIČ Jože, Slovenska industrija v jugoslovanskem primežu: kapitalna, ključna kapitalna in temeljna investicijska izgradnja v Sloveniji (1945–1956), Dolenjska založba, Novo mesto 1992.
- PRINČIČ Jože, Slovensko gospodarstvo v drugi Jugoslaviji, Modrijan, Ljubljana 1997.
- RAHTEN Andrej, Prestolonaslednikova smrt: Po sledih slovenskih interpretacij sarajevskega atentata, Cankarjeva založba, Ljubljana 2014.
- RANKOVIĆ Aleksandar, Dnevničke zabeleške, Jugoslovenska knjiga, Beograd 2001.
- REDŽIĆ Enver, Jugoslovenska misao: socijalizam, Svjetlost, Sarajevo 1982.
- REŽEK Mateja, »Usmerjena preteklost: Mehanizmi ideološke in politične 'kontaminacije' zgodovinopisja v socialistični Sloveniji in Jugoslaviji (1945–1966)«, v: Acta Histriae, leto 2014, letnik 22, št. 4, str. 971–992.
- REŽEK Mateja, »Jugoslovanski federalizem in medrepubliške meje v prvih letih po drugi svetovni vojni«, v: Acta Histriae, leto 2015, letnik 23, št. 3, str. 433–444.
- REŽEK Mateja, »Jugoslovanski federalizem in ustavni zakon leta 1953«, v: Prispevki za novejšo zgodovino, leto 1998, št. 1–2, str. 151–160.
- REŽEK Mateja, Med resničnostjo in iluzijo: Slovenska in jugoslovanska politika v desetletju po sporu z Informbirojem (1948–1958), Modrijan, Ljubljana 2005.
- RIZMAN Rudi, Marksizem in nacionalno vprašanje, Cankarjeva založba, Ljubljana 1980.
- ROBINSON Connie, »Yugoslavism in the Early Twentieth Century: The politics of the Yugoslav Committee«, v: New perspectives on Yugoslavia: Key issues and controversies, ur. Dejan Djokić, Routledge, London/New York 2011, str. 10–26.
- ROZMAN Franc, »Ob sedemdesetletnici Tivolske resolucije«, v: Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino, leto 1979, zv. 3, str. 180–184.
- SEKULIĆ Dusko et al., »Who Were the Yugoslavs? Failed Sources of a Common Identity in the Former Yugoslavia«, v: American Sociological Review, leto 1994, letnik 59, št. 1, str. pp. 83–97.

- SHOUP Paul, *Communism and the Yugoslav National Question*, Columbia University Press, New York/London 1968.
- SKLEVICKY Lydia, »The New New Year: or, How a Tradition Was Tempered«, v: *East European Politics & Societies*, leto 1989, letnik 4, št. 1, str. 4–29.
- SKOPEC Darja, »Stavka v rudniku Trbovlje-Hrastnik in Zagorje od 13. do 16. januarja 1958«, v: *Dokumenti o rudarski stavki v Zasavju leta 1958*, ur. Damjan Hančič in Renato Podbersič, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Ljubljana 2007, str. 7–79.
- STALIN J. S., *Marksizem in nacionalno vprašanje*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1948.
- SUNDHAUSSEN Holm, »Ambiguities of 'Natural' and 'Artificial' Nations«, v: *The Ambiguous Nation: Case Studies from Southeastern Europe in the 20th Century*, ur. Hannes Grandits in Ulf Brunnbauer, Oldenbourg, München 2013, 43–55.
- ŠUVAR Stipe, *Socijalizam i nacije*, Prvi svezak, Globus, Zagreb 1998.
- TOŠIĆ, Desimir, *Ko je Milovan Đilas: Disidenstvo 1953–1995*, Otkrovenje, Beograd 2003.
- TROEBST Stefan, »Yugoslav Macedonia 1943–1953: Building the Party, the State and the Nation«, v: *State-Society Relations in Yugoslavia 1945–1992*, ur. Jill A. Irvine [et al.], Palgrave MacMillian, London 1997, str. 243–266.
- VODOPIVEC Peter, *Od Pohlinove slovnice do samostojne države: slovenska zgodovina od konca 18. do konca 20. stoletja*, Modrijan, Ljubljana 2006.
- VODUŠEK STARIČ Jerca, *Kako su komunisti osvojili vlast: 1944–1946*, Naklada Pavičić, Zagreb 2007.
- VULETIC Dean, »Generation number one: Politics and Popular Music in Yugoslavia in the 1950s«, v: *Nationalities papers*, leto 2008, letnik 36, št. 5, str. 861–879.

INDEKS

A

Abramić, Mihovil 32
Abram, Marco 30, 32, 74, 117, 130, 161
Akturk, Sener 163
Albreht, Roman 144
Alečković, Mira 69
Anderson, Benedict 59, 66, 161
Andrić, Ivo 35, 97, 120
Apis, Dragutin Dimitrijević 19, 71,
72, 73, 74, 117
Axboe, Nielsen Christian 20

B

Badalić, Josip 95
Bakarić, Vladimir 23, 26, 39, 52, 96,
97, 98
Bakić, Jovo 10
Banac, Ivo 10, 15, 39, 51, 53, 65, 95,
97, 161
Barac, Antun 95, 141
Bartoš, Milan 73
Baš, Angelos 68
Bašić, Nataša 52, 96, 110
Bauer, Otto 13
Belić, Aleksandar 51, 52, 53, 95, 97,
108, 110, 121, 133, 161
Benešić, Julije 95
Bieber, Florian 29, 65
Billig, Michael 66
Bogdanov, Vaso 68
Bogdanović, Milan 50
Boranić, Dragutin 52, 53, 97, 133, 161
Bošković, Živojin 95, 97
Božić, Mirko 95, 97
Bratko, Ivan 82

Brecelj, Marijan 52
Brkić, Duško 39
Brkić, Hasan 118, 126, 153
Brkić, Zvonko 52, 118, 123
Brovč, Andrej 46, 47
Brunnbauer, Ulf 10, 59, 62, 67, 68, 74,
84, 85, 133, 138, 144
Bulić, Ivan 18

C

Cankar, Ivan 19, 32, 80
Carol, Lilly S. 50
Cazi, Josip 93, 94
Cemović, Momčilo 42
Crvenkovski, Krste 91, 92

Č

Čolaković, Rodoljub 70, 71, 101, 118,
124, 133, 156

Ć

Ćosić, Dobrica 34, 45, 84, 105, 111,
128, 134, 150, 151, 162
Ćurčin, Milan 20, 21

D

Daničić, Đuro 31
Davičo, Oskar 120, 128, 129
Dedijer, Stevan 19
Dedijer, Vladimir 69, 72, 73, 74
Deleon, Ašer 128
Desnica, Vladan 95
Dimitrijević, Bojan B. 31
Dimitrov, Georgi 35, 37
Dizdarević, Nijaz 153

Dolenc, Ervin 19, 21
Dragović, Radovan 114
Drapac, Vesna 162
Dugandžija, Nikola 17, 18, 20, 60, 62

Đ

Đaković, Branko 68
Đilas, Aleksa 7, 17, 30, 31, 37, 57, 86
Đilas, Milovan 23, 25, 30, 34, 39, 41, 42,
43, 50, 51, 57, 63, 65, 66, 68, 75, 76, 77,
78, 82, 83, 84, 85, 86, 89, 90, 97, 98, 105,
106, 107, 111, 116, 117, 123, 133, 140
Đorgović, Momčilo 42, 65, 140
Đurić, Ljubodrag 51
Đurić, Miloš 97

E

Emin, Viktor Car 95
Erdei, Ildiko 107

F

Finci, Eli 32, 50
Frangješ, Ivo 95
Franičević, Marin 95, 97

G

Gabrič, Aleš 9, 27, 28, 81, 91, 94, 101,
102, 112, 117, 128, 129, 130, 131,
134, 140, 144, 151, 153, 156
Gačeš, Branko 110, 111
Gaj, Ljudevit 17, 116
Gearhart, Jessica 144
Georgijević, Krešimir 97
Gibianskii, Leonid 36
Goodman, Richard Douglas 92
Goričar, Jože 141
Grafenauer, Bogo 9, 67, 91
Grandits, Hannes 10, 59, 62, 68, 74,

84, 85, 133, 138, 140, 144
Grdina, Igor 50, 70
Grigorov, Dimitar 70
Gunjača, Stjepan 32
Gvozdanov, Miladin 62

H

Hadžić, Miloš 95, 97, 108
Hamm, Josip 95, 97
Haug, Hilde Katrine 24
Hitler, Adolf 51
Horvat, Joža 95
Hrabak, Bogumil 68
Hraste, Mate 53, 95, 97, 108

I

Ićević, Dušan 161, 162
Ivaniček, Franjo 32
Iveljić, Iskra 17
Ivešić, Tomaž 20, 51, 89, 90
Ivšić, Stjepan 53

J

Janjić, Dušan 54
Janovski, Nikola 100
Jenne, Erin K. 29, 65
Ježić, Slavko 95
Jonke, Ljudevit 52, 95, 96, 97, 99, 101,
108, 109, 110, 123, 133
Jović, Dejan 65, 121, 139, 140, 162
Jurković, Marijan 95, 97

K

Kalezić, Vasilije 42
Kapor, Čedo 153
Karađorđević, Aleksandar 20, 70, 71, 72
Karadžić, Vuk Stefanović 52, 53
Karaman, Ljubo 32

Kardelj, Edvard 10, 11, 15, 16, 22, 23,
24, 30, 32, 41, 48, 51, 54, 55, 56, 57,
58, 59, 60, 63, 65, 66, 70, 72, 75, 77,
79, 80, 81, 82, 84, 89, 91, 111, 116,
121, 122, 132, 133, 134, 135, 136,
137, 138, 139, 140, 145, 146, 147,
148, 150, 151, 155, 156, 157, 159, 161
Kastelic, Jože 32
Kaštelan, Jure 95, 97
Kavčič, Stane 47
Kecmanović, Ilija 95
Kidrič, Boris 23, 39, 41, 47, 48, 63, 64,
66, 67, 79
Klemenc, Josip 33
Kocbek, Edvard 45, 48
Kolar, Slavko 95
Koliševski, Lazar 29, 40, 41, 91, 111,
118, 122, 125, 150
Kopač, Janez 104
Kopeček, Michal 13, 16, 27, 46
Korošec, Anton 150
Korošec, Josip 32
Kos, Milko 33
Koš, Erih 120, 129, 130
Kovačević, Božidar 95
Kovačič, Ferdo 148
Kraigher, Boris 48, 55, 106, 112, 143,
152, 153
Kraigher, Sergej 148
Krdžalić, Zora 101
Kreačić, Otmar 65, 118, 124
Krivic, Vlado 48, 105
Krizman, Hinko 58
Krklec, Gustav 95
Krlježa, Miroslav 50, 68
Kulenović, Skender 50
Kulić, Vladimir 30, 36
Kulišić, Špiro 60

L

Lalević, Mihajlo 95
Lalić, Radovan 95
Lampe, John R. 54, 107
Lazović, Goran 65
Lenin, Vladimir Iljič Uljanov 14, 15,
16, 21, 24, 41, 57, 77, 146, 157
Leskovac, Mladen 97

M

Magner, Thomas F. 162
Majhen, Vlado 82, 102
Malevski, Vlado 52
Malić, Esad 108
Mandelc, Damjan 13, 66, 67, 162
Maretić, Tomislav 53
Marić, Svetislav 95, 97
Marinko, Miha 33, 37, 55, 64, 68, 71,
78, 94, 103, 104, 107, 113, 142, 143,
145, 152, 154
Marković, Marko 95, 97
Marković, Predrag J. 10, 36
Marković, Sima 15
Matvejević, Predrag 127
Melik, Vasilij 67
Meštrović, Ivan 19, 74
Mevius, Martin 14
Mijatović, Cvijetin 118, 126
Milisavac, Živan 95, 97
Miller, Nick 105, 128
Milosavljević, Olivera 10
Mišić, Zoran 120, 129, 130
Mišina, Veljko Đurić 160
Mitrović, Mitra 43
Mitrović, Stefan 42
Modic, Lev 141
Moskovljević, Miloš 95, 97
Mujadžević, Dino 23, 26, 39, 98

N

Najbar-Agičić, Magdalena 29, 31, 43,
45, 68, 118
Nazečić, Salko 34
Njegoš, Peter II. Petrović 33, 34, 74, 117

O

Olajoš, Mihajl 86, 87
Oset, Željko 27, 31
Ostović, Pavle D. 160

P

Pašić, Najdan 154, 155
Pašić, Nikola 20, 72
Pavešić, Slavko 95
Pavičević, Branko 72, 73
Pavić, Niko 34
Pavlović, Milivoje 69
Pearson, Sevan 26
Peković, Ratko 50, 129, 130
Perović, Dušan 67
Perović, Latinka 15
Perović, Puniša 93, 118
Perovšek, France 141, 147, 159
Perovšek, Jurij 15
Petranović, Branko 43
Petrović, Boško 97
Petrović, Veljko 97
Pijade, Moša 24, 52, 60, 61, 74, 84, 88, 121
Pirjevec, Dušan 9
Pirjevec, Jože 135, 140
Pleterski, Janko 15
Pocock, John Greville Agard 57
Popović, Ivan 128, 129
Popović, Koča 84
Popović, Milentije 118, 125, 126
Potrč, Ivan 153
Poulton, Hugh 41, 56, 160

Pribičević, Svetozar 18, 20
Princip, Gavriilo 19, 74
Prinčić, Jože 81, 82

R

Radović, Đuza 95, 97
Rahten, Andrej 19
Ramovš, Fran 53
Ramovš, Primož 101
Ranković, Aleksandar 39, 51, 65, 71,
75, 84, 114, 115, 116, 117, 121, 140,
151, 161
Redžić, Enver 140
Regent, Ivan 90, 93, 94, 144
Rehak, Laszlo 58
Renner, Karl 13
Režek, Mateja 9, 23, 24, 25, 42, 54, 55,
68, 75, 89, 107, 153
Ribičić, Mitja 147, 148, 150
Rizman, Rudi 14, 15
Robinson, Connie 17, 18, 20
Rogić, Pavle 97, 108
Ronjić, Matko 101
Rozman, Franc 19
Rupnik, Leon 27

S

Sandanski, Ilija 100
Seferović, Nusret 99, 100
Sekulic, Dusko 63
Shoup, Paul 10, 22, 24, 26, 33, 36, 40,
41, 46, 91, 102, 138, 139
Simić, Novak 95
Simončić, Franc 81
Sklevicky, Lydia 108
Skok, Petar 95
Skopec, Darja 145
Smodič, Anton 32

Stalin, Josif Vasarijonovič 13, 14, 15,
29, 35, 36, 39, 40, 41, 49, 51, 75, 84,
133, 139

Stambolić, Petar 111, 116, 118, 119,
120, 121, 122, 125, 129, 133, 149,
156, 159

Stanić Milija 95

Stanovnik, Janez 92

Stevanović, Mihailo 53, 95, 97, 108,
109, 110, 133

Stiplovšek, Franjo 32

Strossmayer, Josip Juraj 17, 34

Sundhaussen, Holm 84

Supilo, Frano 18, 19, 74

Š

Šarac, Zaim 58

Šega, Drago 129

Šidak, Jaroslav 43, 67

Šilj, Nikola 87, 88

Škreb, Zdenko 97

Šnuderl, Maks 55, 58

Štampar, Andrija 31

Štih, Bojan 130, 133

Šumrada, Vinko 79

Šuvar, Stipe 13, 14, 15

T

Tempo, Svetozar Vukmanović 65, 84

Tito, Josip Broz 10, 11, 22, 24, 25, 29,
30, 31, 35, 36, 39, 40, 51, 52, 54, 58,
63, 64, 65, 69, 70, 71, 75, 76, 77, 78,
82, 84, 88, 89, 93, 111, 114, 116, 121,
133, 135, 140, 144, 149, 151, 153, 157

Tkalčić, Vladimir 32

Tomšič, Vida 89, 105, 112, 118, 123,
134, 143

Tošić, Desimir 133

Tripalo, Mika 70

Troch, Pieter 20

Troebst, Stefan 29

Trstenjak, Davorin 74

Trumbić, Ante 19

Tučan, Fran 95

Tuma, Brane 141

V

Veselinov, Jovan 76, 149

Vilfan, Joža 125, 134

Vinaver, Stanislav 95

Vinski, Ksenija 32

Vinski, Zdenko 32

Vipotnik, Janez 45, 147

Vlahović, Veljko 116, 117, 118

Vodopivec, Peter 20

Vodušek Starič, Jerca 22, 23, 24

Vošnjak, Bogumil 19

Vošnjak, Mitja 142

Vranicki, Predrag 99

Vuković, Jovan 95, 97, 108

Vuletic, Dean 115, 117, 159

W

Wachtel, Andrew Baruch 34, 35, 50,
56, 117

Z

Ziherl, Boris 118, 125, 141, 157

Zogović, Radovan 34, 42

Zupančić, Beno 131

Zupanič, Niko 19

Ž

Živković, Petar 72

Ivešić analizira diskurz generacije vodilnih funkcionarjev, od Edvarda Kardelja, Josipa Broza do Milovana Đilasa, katerih formativna doba je bila druga svetovna vojna in revolucija, na njihovo oblikovanje pa je pomembno vplivalo bivanje v Moskvi, pri preoblikovanju jugoslovanske družbe pa so si postavili za zgled Sovjetsko zvezo iz druge polovice v tridesetih letih 20. stoletja. Poudarjali so pomen sodelovanja med narodi v socialistični fazi, »verjeli« so, da bodo v komunizmu prenehali obstajati, saj bo nastala ena sama komunistična nacija ekumenskih razsežnosti.

Iz recenzije, dr. Željko Oset

Glavnina rada temelji se na autorovom istraživanju narednog razdoblja od 1952. do 1958., dakle razdoblja između VI. i VII. kongresa KPJ/SKJ. Govori o manifestacijama nacionalnih problema na području gospodarstva, odnosno gospodarske i financijske politike države, što je predstavljalo značajni izvor nezadovoljstva u razvijenim dijelovima države, posebno u Sloveniji. Također, tu su ukratko prezentirana i pitanja kulturne i jezične politike. Ivešić upozorava na važne promjene na polju nacionalne politike komunističkih vlasti u Jugoslaviji vezane uz razdoblje neposredno poslije VI. kongresa, a koje su se manifestirale primjerice ustavnim promjenama iz 1953., odnosno ukidanjem Savjeta naroda.

Iz recenzije, dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić

Tomaž Ivešić je doktorski raziskovalec na European University Institute v Firencah.

20 EUR

9 789616 311960